

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

42. De procurationibus, hoc est, de impensis, quas soluere debent Prælato
visitanti, ij, qui visitantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

CAP. XLI.

Alia quæstiones, de eadem re dissoluntur.

Primo quæritur, Quamnam forma visitandi sit à Prælato seruanda? Respondeo, Primum, Synodum esse ab episcopo conuocandam: quamuis multis in locis absque vlla Synodo visitationes fieri consueuerint. Item in primis monebit Visitator literis Clerum, & Populum quem visitaturus est, vt ad certam diem paratus sit; proximæque diebus sequentibus visitatorem, eiusque familiam, & Comites recepturus, edictaque valuis Ecclesiæ assignenda sunt, ne quis eorum, qui in illa Ecclesia ministrant, excusare se, vti absens, prætextu ignorantie possit. *Federicus consil. 79.*

Si quaras, An huiusmodi formula præscripta seruanda sit non solum ab ordinariis, sed etiam à delegatis visitatoribus, & à legatis Apostolicis? Respondet Hostiensis, in *Summa, titul. de censibus, § Qualiter, vbi dicitur, sed nunquid legitur, esse obseruandam; nisi certa alia formula ipsi tradita sit. At Ioannes Andreas, & Ioann. Monachus, capite primo, de censibus, in sexto, scripserunt, Legatos non cogi hanc, aut illam formulam seruare. Ad ecclesiam autem, vbi visitator accesserit, aqua benedicta in primis hypophoso, & sale mixta adstantes asperget, moxque preces aliquas genibus flexis ante Deum fundet, absoluetque omnes à peccatis generali absolutione, & ad Clerum, & Populum adstantem Concionem habebit, qua visitationis causam, & rationem exponet, & si opus sit, Episcopus Confirmationis sacramentum suis subditis administrabit.*

Secundo quæritur, Vnde nam sit visitationis officium inchoandum? Respondeo, à sanctissimo Eucharistiæ sacramento, dispiciendo, vtrum pro facultatibus Ecclesiæ illius, & Parochianorum honorifice habeatur, ita vt mundè, pureque & fidelis custodia asseruetur, & quo honore ad infirmos deferatur. Deinde visitanda sunt, quæ ad cætera sacramenta spectant, videlicet Chrisma, Oleum infirmorum, fons baptismalis: Deinde, an Ecclesia, & altaria ornamenti, & suppellectili commodè instructa sint? An templum ipsum bene structum, firmum, & nitidum, & quas inuenerit vestes & altarium ornamenta, lacera, aut vetustate consumpta, ita vt sacris visibus apte inferuire nequeant, iubeat comburi, & cineres in Baptisterio recondi: Aut in pariete; aut in fossis pavimentorum; aut aliquo alio honesto loco, quater fieri non solet. *cap. Altaria, & seqq. de consec. dist. 1. Nec parietur villo pacto, vtea, vel pars eorum ad profanos aliquos vsus transferantur, cum semel Deo dicata fuerint. Hinc ad personas ipsas visitandas sese conuertet: cuius visitationis hic erit præcipuus finis, Orthodoxam in primis, sanamque doctrinam expulsi erroribus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum admonitionibus & cohortationibus ad religionem, pacem, & vitæ innocentiam accendere: vt Tridentina Synodus, sess. 24. cap. 3. de reformat. constituit. Proinde visitator, de vita & conuersatione eorum omnium, qui ministrant in Ecclesiis, & aliis quibusvis pijs religionisque locis diligenter inquirat.*

Tertio quæritur, An, & Quomodo sint laici ab Episcopo visitandi? In primis Canones & iura locis supra citatis definiunt, Clerum, & Populum visitandum, quare visitator, proposito Dei verbo à clericis, & à catholicis, probateque vitæ laicis quæret. An laici diebus festis, & ab Ecclesia indictis ad templum accedant? An sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, & Pœnitentiæ, iuxta præscriptum Ecclesiæ suscipiant? An rem diuinam audiant? An sint aliqui in gradibus prohibitis, & contra præcepta Ecclesiæ matrimonio coniuncti? An formam à Tridentino Concilio traditam in contrahendis nuptiis seruent? An sint aliqui Hæretici, vel de hæresi aliquo modo suspecti, aut Hæreticorum fautores: An sint aliqui adulteri, blas-

phemi, concubinas habentes, fornicatores, sacrilegi, superstitionibus operam dantes, An dies festos custodiant? An sint aliqui Ecclesiasticorum bonorum raptores, inuafores, occupatores, aut possessores. An sint qui decimas, primitias, aliasque oblationes Ecclesiæ debitas non soluerint, vel pia à testatoribus relicta legata denegent? An sint, qui magicis artibus operam dent, vel qui libros prohibitos habeant, aut legant. Vbi autem super his, aut aliis similibus, quæ ex generali visitatione inquiruntur, aliquid specialiter contra aliquem emerit, puta infamia, aut facti euidencia, aut testes, tunc in eum specialiter inquirat.

Quarto quæritur, Quo ordine sit visitatio obeunda? In primis, si visitator est Episcopus, Ecclesiæ cathedralis capitulum visitabit, deinde cæteras ciuitatis Ecclesias. Postremo reliquas in diocesi sitas. Si vero archiepiscopus sit visitator, Ecclesiæ suæ capitulum primo visitabit; deinde ciuitatis Ecclesias, mox Ecclesias propriæ diocesis, tandem suffraganeorum Ecclesias; ac proinde suffraganeos suos, eorumque subditos; Cathedralium, & aliarum Ecclesiarum capitula, & monasteria, pia & religiosa loca, clerum, & populum.

Quinto quæritur, An semel tantum quotannis ordinari locorum visitare, iure communi cogantur? Respondet, quod attinet ad obligationem ordinariam, semel tantum cogi in singulis annis, *cap. Mandamus, de offic. archidiacon. cap. visitandi, & cap. Non semel, 17. dist. Et cap. Mandamus, 28. quest. 2. Glossa in cap. Si Episcopus, de offic. ordinarii in sexto.* Toties vero possunt ordinari locorum visitare, quoties, aut necessaria causa, aut recepta consuetudo postulauerit, aut speciale priuilegium id requirat. *Glossa in prædicto cap. Mandamus, & in cap. Conquerente, in verbo, Anna, de offic. ordin.*

CAP. XLII.

De procuratoribus, hoc est, de impensis, quas soluere debent prælati visitanti, ij, qui visitantur.

Prælati Ecclesiastici prouincias, vt dixi, vel dioceses Ecclesiasticas suas, Clericos, & populos sibi concreditos iure communi visitare coguntur, non tamen suis impensis & sumptibus, quia nemo militat suis stipendiis. Vnde canonico iure constitutum est, vt ij, ad quos curandos & corrigendos accedunt, moderatas impensas faciant, quas Canones, & iura Procurationes appellant.

Primo quæritur, Quamnam huiusmodi procurationem onera sustinere debeant? Debent ij omnes, qui visitantur, vt corrigantur, & curentur, & non minus ij, qui ad alium locum à domo sua euocantur, vt ibi visitentur; quam hi, qui ipsius prælati præsentia visitantur. *Glossa in cap. 1. verbo, visitatus, de censibus, & ibidem Ioannes Andreas, Dominicus, & alii.* Item eodem iure tenentur Oratoria, si religiosa loca censeantur, hoc est, si fuerint Episcopi auctoritate erecta & instituta. *cap. Placuit, & cap. Episcopus, 10. q. 1. Innocent. cap. ult. de offic. archidiacon. & cap. Cum venerabili, & cap. ult. de censibus, secus vero, si sint e constituta, priuata dumtaxat alicuius viri auctoritate, ea enim visitari non debent. Innocent. Ioannes Andreas, & Dominicus locis supra citatis: Cappellæ etiam in collegiatis Ecclesiis erectæ & positæ. *Lapua allegat. 3.**

Secundo quæritur, An monasteria procurationum impensas consere iure communi cogantur? Coguntur, nisi fuerint priuilegiis exempta. *cap. 1. & ultim. de censibus in sexto.*

Tertio quæritur, An laici suo nomine huiusmodi procurationum onere teneantur? Dixi (suo nomine) quia propter Parochi inopiam, ipsi pro eo procurationum impensas soluere compelluntur. Quæstio igitur est, An ipsi eo ipso, quod visitantur, sumptus huiusmodi facere de-

beant? *Glossa in cap. i. verbo, laicos, de censibus, in 6. §. c. Placuit, 10. quasi. 1. negat, laicos esse hic lumbibus grauidos, & sic vñ esse receptum.*

Aliis vero videtur, laicos non esse ab his oneribus liberos, eo quod ipsi etiam visitantur, & spiritualia beneficia recipiunt: ac proinde censent, consuetudinem contrariam vim non habere, quia sicut vi præscriptionis eximi a visitatione nequeunt; sic etiam ab huiusmodi impensarum solutione liberi & immunes esse non possunt. *Sic Glossa in e. Placuit, 10. quasi. 1. Ioannes Andreas & Imola in e. 1. de censibus in 6.*

Quarto quaeritur, An in procuratorum impensas contribuere debeant Ecclesiae ciuitatis, cum ab episcopo visitantur? Debet, quia tales impensas soluuntur non solum ob victus necessitates, sed etiam in subiectionis eiusdem signum. *Abbas in cap. Venerabili, de censibus Goffredus in Summa, tit. de Simonia, §. sunt autem, Henricus in cap. Cum Apostolus, de censibus.*

Quinto quaeritur, An in computandis procuratorum sumptibus, visitator id detrahere debeat, quod aliqui domi consumpturus esset? Minime, quia procuratorum impensas debentur non solum tanquam alimentum, sed etiam tanquam opera & laboris stipendium.

Sexto quaeritur, Quamdiu episcopo visitanti solui debeat visitatoris impensa? Debet solui quamdiu durat visitatio.

Quæres, An iure præscriptum sit certum tempus, intra quod visitatio perficiatur? Respondeo, minime, cum vna Ecclesia vno die visitari queat, alia vero visitari non possit tribus quatuorve diebus, vel propter ipsius plebis latitudinem, vel propter negotiorum multitudinem. Quare boni vii arbitrio relinquatur iudicandum, quanto tempore durare debeat visitatio.

Septimo quaeritur, Quantæ debeant esse visitationis, seu procuratoris impensæ? Certum est, eas moderatas esse debere: quapropter pro vniuersiusque loci mediocritate episcopo, vel cuiuslibet alteri visitatori conueniam præparandum est. *Glossa in cap. Cum Apostolus, in verbo Simplicius, de censibus. Vnde Glossa in e. Cum instantia, verbo Praeparari, de censibus, dicit, potum ad tertiam diuitiarum vicem moderatum, non ad sextimam, vel ad sextam debere.*

Quæres, quænam debeantur propter impensas visitationis? Debeantur, quæ pertinent ad esum & potum, & stramenta in vñ ipsius episcopi sui, & familiarum, & iumentorum quibus vititur. hæc enim nomine victus continentur, *l. verbo victus, & duabus legibus sequentibus, ff. de verb. signif. inter quæ etiam computantur ligna ad ignem accendendum, frigus depellendum, patâdos, coquendos, quæ cibos, fulciendosque lectos. Item vestes, stragula, lineæque & lignea, & stannea supellex ad distumbendum & velcendum necessaria, & domus ad habitandum comoda. Quare hæc procuratoris obligatio maior est victus debiti obligatione, & minor obligatione victus & vestitus; nam medium quædam inter ista locum tene, in quibus suppeditandis regionis, provinciarum, vel patriæ conuoluerudo, debitorum facultates, visitatoris conditio consideranda sunt. *Ioan. Andreas, Imola, & Goffredus in e. Cum secundum, de præb. Nec iure cogitur visitator, cum Monasteria visitat, vt cibus iuxta regulam Monasteriorum conficiendis. *Chm. 2. verb. regularem, de censibus. & Glossa ibid.***

Octauo quaeritur, An visitatori debeantur mercedes equorum, & viaticum? Respondeo, distinguendo: Aut visitator est Prælati à Summo Pontifice delegatus, & tunc et ista debeantur, vt à loco ad locum transire comode possit. *Glossa in Clem. 2. verbo si volueris, de censibus. & Vitalis & Imola ibidem.* Aut visitator est ordinarius, & tunc non debentur veteræ, aut equorum, aut iumentorum facinas deferentium: neque debentur impensæ factæ in itineris transitu, nec in actura equorum, vel iumentorum, si quæ in itinere petierint, restitendi est. *Glossa in cap. Romana, §. Procuratores, in verbo, In vñtialibus, de censibus in sexto.* Ista enim non continentur nomine vñtialium, ac proin-

de cum ad aliquem locum visitandum se conferens episcopus, per alium locum transit, ab incolis eius loci, ad quem dierit, exigere visitationis impensas iure non potest, vt colligi videtur ex cap. 1. de onerato. & vendit. & cap. de Monachis, de præb.

Nono quaeritur, An visitationis impensæ exigi & recipi queant in pecunia numerata? Olim liberum erat his qui visitabantur, in pecunia numerata soluere tales impensas. *Glossa in e. Felicitas in verbo, Concedimus, de censibus in 6. & colligi ex e. Relatum, 10. quasi. 1. & e. Relatum, 10. q. 111. Sed Innocentius V. cap. 1. §. Procuratores, de censibus in sexto, constituit, vt procuratores quidem visitator accipiat, prout est prædictis Canonibus delinitum, non iam tamen pecunia ipse, aut ex eius familia aliquis occasione alicuius officii, seu quolibet alio modo earum nomine, sed in vñtialibus tantum expensas moderatas accipiat, quam constitutionem Gregorius X. in generali Concilio Lugdunenâ non modo probauit, sed etiam constituta pena firmiorem fecit, statuens, vt quicumque ob procuratorum visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, vel abas Constitutionem ipsam, recipiendo munita, sine visitationis officio non impensæ, procuratorum in vñtialibus, aut aliquam aliam procuratorum occasione, violare presumpserint, duplum eius, quod receperint, Ecclesie, à qua id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur: alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi duplum ipsum ultra prædictum tempus restituere differentes, ingressum Ecclesie sibi sentiant interdictum: inferius vero, ab officio & beneficio suspensos se noverint, quousque de duplo huiusmodi grauatus Ecclesie plene satisfecerint, tamen si liberalitatem & gratiam erga eos exercere, eaque elargiri vellent hi, qui prædicta soluerint, hæc habentur, cap. 2. de censibus in sexto. Deinde Bonifacius VIII. cum intelligeret, prædictas Gregorij, & Innocentij Constitutiones non posse vbique sine maximo Ecclesiarum quæ visitantur, & Prælatorum qui visitant, in commodo seruari, quia sæpe contingit vt clerici, ad quos visitandos Prælati accedunt, nec domum habeant, quæ commode Episcopum capere queat, nec suppellectilem tali vsui necessariam, nec possint sine dispendio, quæ sunt ad victum parata, alio transmittere: ideo constituit, vt Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, & alii, ad quos spectat visitatio, & Rectoribus quidem locorum, qui visitantur, si vitro offerant, pecuniam accipere possint, in sumptibus moderate faciendis in vñtialibus toto eo tempore quo visitationis officium personaliter exercent. Adiecitque, ne liceat visitatori remam procuratorum eadem die accipere, quamuis plura loca visitasset, quorum singula ad integram procuratorum solucendam sufficerent. Hæc in cap. Felicitas, de censibus in sexto. Præscriptum etiam fuit in Lateranensi Concilio equorum numerus, quos visitator secum ducere possit. Archiepiscopi enim parochias visitantes pro diuersitate provinciarum, & facultatibus Ecclesiarum, quadraginta vel quinquaginta equorum numerum, Episcopi viginti vel triginta: Cardinales viginti quinque excedere non possunt: Archiepiscopi, quinque, vel septem: Decani Episcopi subiecti duobus equis contenti sint: nec cum canibus venatoriis, & canibus profuscantur. hæc in cap. cum Apostolus, de censibus. Et creditur etiam posse pedes ducere, qui equos ipsos, & iumenta eurent, ita vt vnus famulus curam habeat duorum, vel trium. Bened. Quis etiam XII. in extrauaganti: *Vas electionis, de censibus inter communes, certum modum, metam, ac terminum sumptibus procuratorum, pro cuiusque provinciarum varietate, & visitatorum dignitate præfiniuit.**

Tandem Concilium Tridentinum *sessio. 24. cap. 1. de reformat.* sic statuit: *Momentur prædicti omnes, & singuli, ad quos visitatio spectat, vt paterna charitate, Christianeque religio omnes amplectantur: ideoque modesto contenti comitatu, famulasque studeant quousque celerime, debita tamen diligentia visitationem ipsam absoluerent: interim que conueniunt ne in istis sumptibus cuiquam grauis onerosusque sit: ne vt ipsi aut quilibet suorum quicumque procuratorum causa, pro visitatione, etiam testamentorum ad pios vsus, præter id quod ex relictis*

piu iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecunia, nec munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiunt: non obstantibus quacumque consuetudine, etiam immemorabilibus; exceptis tamen victualibus, quae sibi, ac suis frugaliter, moderatèque pro temporis tantum necessitate, & non ultra, erunt ministranda. Si tamen in optione eorum qui visitantur, simulint solvere, id quod erat ab ipsis antea solui certa pecunia taxata consueverunt, an vero praedicta victualia subministrare: saluo item iure conventionum antiquarum, cum Monasteriis, alijsque pijs locis, aut Ecclesijs non parochialibus imo, quoad illarum permanent. In his vero locis, seu provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quaequam aliud a visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, ibi id obseruetur. Quod si quisquam, quod absit, aliquid amplius in praedictis omnibus casibus accipere praesumpserit, is prater duplicem restitutionem intra mensem faciendam, alius etiam poenae iuxta Constitutionem Concilii Generalis Lugdunensis, quae incipit: Exigit: nec non & alijs poenis in Synodo Provinciali arbitrio Synodi, absque ulla spe remissionis, muldetur. Hæc ibi.

Decimo quaeritur, Quid dicendum, Si Ecclesia, quae visitatur, soluendo non sit? Respondeo, tunc vicinas Ecclesias pro cuiusque redditibus opem laeturas. cap. Cum in instantia. & c. Procuraciones de censibus in sexto.

Quod si nec vicinæ Ecclesiæ possint subsidium præstare, tunc episcopus suis sumptibus debet visitationis munus absolute, si id commode possit. Glossa, Ioannes Andreas, & alii in capite prædicto Procuraciones. Et Dominicus in capite ultimo eodem titulo. Nec Rector Ecclesiæ villo iure cogitur ornamenta suæ Ecclesiæ distrahere, vel alienare, vel victum visitatori præbeat: ut est communis opinio doctorum in cap. Cum Apostolus de censibus. Quod si dubitetur, sit diues, an pauper Ecclesiæ, standum est iureiurando Rectoris.

Vndecimo quaeritur, Quot, & Quibus modis aliqui solentur onere impensarum, quæ ratione visitationis dantur? Soluuntur, vel privilegio à Romano Pontifice accepto: vel exemptione, vel præscriptione, vel consuetudine, vel pacto, vel commutatione, vel re iudicata, vel paupertate, vel sterilitate. Privilegium quidem Pontificum potest esse concessum, ut Ecclesijs, puta Monachis S. Antonij Viennens. vel personis.

Quæres, An quando quis privilegio Pontificio liber est huiusmodi onere, tale onus incumbat cæteris Clericis nullo privilegio gaudentibus? nam visitator suo victu defraudari non debet. Respondeo, distinguendum esse: Aut tale privilegium convenit, siue Ecclesijs, siue personis iure communi, aut Romani Pontificis concessu. Si primo modo, tunc onus solvendi impensas, incumbit cæteris Ecclesijs, vel personis, Doctores in l. ab omnibus, ff. de legibus, & notatur in cap. peruenit, de immunit. Eccles. Iason in l. Ausus, ff. de pactis, si secundo modo, tunc tale privilegium vni concessum, alibi non nocet, quia privilegium Principis datum cenietur sine detrimento aliorum. Exemptione aliqui sunt immunes, ac liberi huiusmodi onere, vel generaliter, videlicet cum sunt ab omnibus oneribus exempti: vel exempti à iurisdictione episcopi, quamvis nulla de procuracione specialis mentio habetur. Glossa in Clementina prima de censibus, in verbo, exemptione. Secus est, si immunitas & exemptio datur dumtaxat à certis oneribus, in quibus procuratio expressa non est. Glossa in Clementina modo citata. Generalis item exemptio non liberat ab ea procuracione exoluenda, quæ debetur Legatis, Nuntiisve Apostolicis visitantibus provinciam, vel locum. Glossa in Clementina prædicta, in verbo exemptione.

Si roges, An quando Ecclesia immunis, & exempta est ab omni iurisdictione, siue iure episcopali: eo ipso censetur exempta à visitatione & procuracione archiepiscopi? Respondeo, exemptam censeri, quia archiepiscopo nihil plus convenit in his, quæ ad visitationem spectant, quam episcopo. Laurent. Clement. 1. de censibus. Præscriptio ne liberi à procuracione soluenda censentur ij, qui talis

procuracionis soluenda obligationem ad alios translatam esse contendunt, sequere ita immunes dicunt, ut aliis totum hoc onus imponant, non enim visitatori quicquam adimere volunt: nam sicut vi præscriptionis nemo eximitur à visitatione, sic nec à procuracione soluenda, quia procuratio ratione visitationis debetur. Item non est improbatæ præscriptio, quæ solum diminuit, non autem penitus aufert, aut tollit procuracionem; nisi tanta sit diminutio, ut id quod soluitur, non sufficiat ad victum commodum visitatoris, Innocentius, Butrius, Imola, Felin. in cap. Cum ex officio, de censib. & colligitur ex Constitutione Benedicti XII. Vas electionis, de censib. inser. communes, quamvis Ioannes Andreas, & Panormitanus, & alij cum Speculatore in præfatis cap. cum ex officio, contendunt, præscriptionem eiusmodi locum habere non posse. Id tamen verum est, quando procuratio notabiliter diminuitur: tunc enim visitatio negligetur, non autem quando modica est procuracionis diminutio.

Insuper potest præscriptio contra procuracionem currere, quando procuratio non tollitur, sed mutatur in aliud: verbi gratia, si sit consuetudo recepta, ut procuratio semper in pecunia solvatur, non in victualibus, vel ut visitator cum familia, non in domo Ecclesiastica, sed in aliquo diuitorio excipiat, vel si nunquam visitatoris comites & famuli plures esse consueverunt, quam decem, aut duodecim. Nam quemadmodum locum habere potest præscriptio ne decima solvatur, si fuerit consuetudine receptum, ut nihil aliud loco decimæ impendatur: sic etiam præscriptio consuetudine recepta valet contra procuracionem, quando aliquid aliud loco procuracionis solvitur. Butrius, Imola, & alii in prædicto cap. cum ex officio.

Pactio etiam ius procuracionis remitti potest, non quidem ex toto; nam sicut ipsa visitatio, cui annexa est procuratio, remitti in totum non potest, sic nec ipsa procuratio, quia est ius publicum, Glossa in Clement. 1. vers. Legitima, & in Clement. 2. vers. Compositiones, de censibus. Abbas, & Felin. in cap. cum ex officio, modo citato. Sed procuracionem ipsam, quoties quis visitat, potest remittere & condonare, ita ut suis sumptibus & impensis id oneris sustineat, sola enim potestas iuris in posterum remittendi adempta est. Abbas in dicto cap. Cum ex officio, num. 14. & Felin. ibid. num. 16.

Item potest pacto procuracionis modus statui, puta ne maiorem certo expresso numero comitarum ducat visitator, vel ne plus scriptum, quam inter eos conventum fuerit, in procuracione fiat, vel huiusmodi Glossa in Clement. 1. vers. legitima, & Clement. 2. vers. Compositiones, de censibus, & ibi Imola, Lauducus, & Zabarella.

Cæterum huiusmodi pactum iusta moderatione currere non debet: quare si tam angusta sumptibus meta præfixa fuerit, ut Præfatus dignitati non conveniat, vade metuendum sit, ne visitatio negligatur, seruandum pactum non erit: ut si pacto conventum fuerit, ne episcopus nisi vnum aut duos comites vel famulos secum ducat, parum enim, aut nihil hæc pactio abesseret ab illa, ne quid procuracionis causa exigeret: quare irrita esset & inanis talis conventio. Abbas in cap. prædicto. Cum ex officio, Felinus ibidem, Imola in Clementina prima, de censibus.

Potest quoque pacto eadem procuratio remitti, quæ iure quidem communi debita non est, sed quæ, vel ex præscriptione, vel privilegio, vel pacto, vel consuetudine ei, qui proprius Præfatus non est, exolui solet: tunc enim huiusmodi procuracionis ius publicum non est, ac proinde remitti potest. Federic. consil. 89. Felinus in cap. prædicto, cum ex officio, vers. Tertius casus. Et animaduertendum est, neminem visitationem aut procuracionem remisisse videri, etiam si restatus fuerit se condonare debita sibi obsequia, siue seruitia, ut animus Glossa & Doctores in cap. Cum venerabilis, de censibus.

Re iudicata, similiter à soluendis procurationis impensis liberatur quis, ubi sententia hæc ex iure ipso descendit, vel ex privilegio Rom. Pontificis. *Gloss. in Clem. 1. vers. legitima, de censibus.*

Illo quoque casu procurationem denegare quis poterit, cum Prælati, qui iam semel visitavit, eo anno visitationem iterare velit nulla urgente necessitate. *Marianus tract. de visitatione, num. 66.* Item si præscriptum à Canonibus in visitando modum excessisse, nec sumptibus taxatis uti constaret, *c. Sane, & cap. Cum à quorundam, de excess. Prælat. Marian. de visit. num. 67.* Item, si notoria esset Ecclesiæ visitatæ paupertas. *Gloss. cap. ult. de censib. vel si fructuum eo anno sterilitatem passa fuerit, & ideo non superfler, vnde Rector Ecclesiæ procurationis impensas soluere, seque cum familia commode sustentare posset, Archidiacon. in cap. relatum, 10. quest. 1. Marian. tract. citato, num. 65.* nisi in præcedenti anno tanta fructuum vbertas fuisset, ut merito cum sterilitate præsentis compensari videretur: *Henricus cap. Cum Apostolus, de censib. Marian. loco supra citato, argumento sumpto ex l. si uno, ff. locati.* At si non præcedens annus, sed subsequens vberiores fructus reddidisset, hoc sequenti anno vti quæque anni procurationem soluere deberet, ubi citra magnum Ecclesiæ incommodum id fieri posset. *Marian. loco supra citato.*

Duodecimo quaeritur, Quid dicendum sit, si Romanus Pontifex concesserit privilegium Monasterio, vel Ecclesiæ, ne procurationem legati Apostolici soluere cogatur, etiam si in literis ipsi legato datis expresse contineretur, ut tum exempti, tum non exempti procurationis oneribus tenerentur, nisi de ipso privilegio Ecclesiæ concessio ad verbum mentio fiat. Deinde idem Roman. Pontif. suo legato concedat ius & potestatem exigendi procurationes à quibusvis personis, monasteriis, Ecclesiis etiam exemptis, quamvis tale privilegium haberent, de quo ad verbum mentio facienda esset, quod voluit prædictis literis uti expresse censeri. An literis huiusmodi prædicto privilegio derogatum videatur, ita ut ea Ecclesia nulla habita sui privilegii ratione, procurationis impensas legato Apostolico soluere debeat? *Federicus, consil. 4. c. alias 51. de hac re consultus, respondit, prædicto privilegio Ecclesiis esse derogatum, quamvis aliud senserit in consil. 233. vel 225. incipiente, casus talis est, Monasterium. Abbatis quoque sententia in hac re certa non est, cap. Cum instantia, de censibus. Alexand. quoque consil. 122. num. 16. lib. 14. c. consil. 7. num. 7. lib. 4. scripsit, non modo specialem, sed etiam singularem, de privilegio, habeat clausulam derogatoriam, mentionem esse faciendam. Sed vera sententia est, quam habet Romanæ Curie usus: nunquam enim in privilegiis posterioribus, quibus derogatur antiquioribus, solent verba omnia, & singula priorum privilegiorum recitari, sed clausula dumtaxat apponi, videlicet, Quod vult Summus Pontifex eis quoque privilegiis derogatum esse, quorum specialis, & de verbo ad verbum mentio habenda esset, sic *Felin. in c. Nonnulli, vers. fallit 2. de rescript. c. Accedentes, num. 5. de rescript.**

Decimotertio quaeritur, An præscriptioni sit locus, si procuratio nunquam petita fuerit à Prælato visitante, cum eo ipso eam remississe videatur? Respondeo, minime, ut docet Panorm. vna cum aliis in cap. cum ex officio, de præscript. contra Vincentij antiqui doctoris sententiam. Nam si quis immunitatem & libertatem à procuratione soluenda præscriberet, visitationem ipsam Prælati negligerent, quia nolent cum tanto rerum suarum dispendio visitationis onus subire.

Decimoquarto quaeritur, An vim habeat longissima præscriptio, cuius initium memoriam hominum superat, qua procuratio Prælato visitanti non soluitur? *Abbas consil. 26. lib. 2. & Marian. in tract. de visit. num. 52.* videntur sensisse, locum & vim habere, quia præscriptio longissimi temporis, cuius initium non apparet, habeat eandem vim, quam privilegium, sed privilegio procuratio tollitur: ergo & præscriptione longissima hominum memoriam su-

perante. Sed merito *Felinus in cap. cum ex officio, de præscript.* hanc sententiam confutat, quia in his, quæ ex sua natura præscriptionem pati non solent, præscriptio longissimi temporis privilegio non comparatur: alioquin in laici iura spiritualia longissima præscriptione possent acquirere: quod est omnino falsum, nam laicus spiritualis iuris capax non est.

Conuenit tamen inter omnes huiusmodi præscriptionem longissimam prodelle, dummodo is, qui ea vitatur, solum in præscriptione fundamentum non ponat; sed in privilegio, aut aliquo alio titulo, quem tam longæ possessione se habere probauerit, argumento sumpto ex l. si certis annis, C. de pact. c. l. cum ille in rem verso, ff. de visur.

Ex his colligitur, in quibuscumque casibus à visitatione immunitas ac liber aliquid est, cum à procuratione soluenda liberari: quia procuratio non nisi ob visitationem debetur: ergo si cessat visitandi obligatio, finitur quoque procurationis exigenda ius.

Constat etiam procurationem, quæ iure communi debetur, præscriptione, aut pacto priuatorum hominum tolli non posse, quia est ius publicum: at vero procuratio, quæ debetur, vel præscriptione, vel consuetudine, vel institutione vel privilegio, vel aliquo alio speciali iure, facilius tolli potest: quia non est ius publicum. Sic *Marianus tract. de visit. num. 54. Imola, & Zabarel. cap. 1. de censib. Quare falsum est, quod dicit *Felin. in cap. Cum ex officio, de præscript. num. 15.* huiusmodi procurationem tolli non posse præscriptione, sicut nec tollitur ea, quæ ex iure communi debetur. nam ut constat ex l. Eius milites, §. Militia missus, ff. de Milita. testamento, facilius tolli solent, quæ ex speciali, quam quæ ex iure communi competunt.*

Vltimo quaeritur, An aliquandò procuratio solui debeat etiam sine vlla visitatione Prælati? Respondeo, in quibusdam casibus esse soluendam, quamvis nulla visitatio fiat.

Primo, cum initio tali modo, puta, privilegio, vel pacto constitutum est, ut procuratio debeat.

Secundo legati Apostolici aliquo proficiatibus sumptus & viaticum debentur ab iis Ecclesiis, ad quas, dum legationis officio funguntur, accesserint, etiam sine vlla visitatione, cap. Procuraciones, §. c. Cum instantia, & ibi *Abbas, de censibus.*

Tertio ratione fundationis, consuetudinis, vel præscriptionis potest quandoque procuratio deberi, etiam si nulla visitatio intercedat. *Marianus, de visit. ut num. 35.*

Procuratio igitur debetur, ob visitationem, cum Prælati visitat gratia corrigendi, vel sacramenti confirmationis administrandi, vel christiatis consecrati, vel Ecclesiæ recens ædificatæ consecrandæ, vel pollute reconciliandæ.

CAP XLIII.

De Vicariis Generalibus Episcoporum.

PRIMO quaeritur, Quotuplex sit Vicarius episcopi? Est duplex, Generalis, & Foraneus, ut vocatur in iure. Ille habet potestatem, & dicit ius in tota diocesi, hic in certis tantum locis, puta in oppidis extra ciuitatem, in qua est sedes episcopi, vel in aliqua certa parte diocesis. Dicam prius de Vicario Generali, postea de Foraneo.

Potro sciendum est, Archidiaconum dici Vicarium episcopi, cap. 1. c. cap. Ad hæc, de offic. Archidiacon. Est autem Vicarius non datus, vel constitutus ab episcopo, sed ipso iure ratione dignitatis, & officii quo fungitur. Olim si quidem episcopi Vicaria archidiaconorum opera uti solebant. Archipresbyteri tamen cap. 1. c. cap. officium, de offi. archipresbyteri, absente episcopo, ipsius vicem in quibusdam supplebat, quæ in illis, quæ dixi capitibus, continentur.

Animaduertendum quoque est, Vicarium episcopi dici